

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

ks. mgr lic. Oskaras Petras Volskis

EKOLOGIA W DUSZPASTERSTWIE PARAFIALNYM

Studium pastoralne w świetle nauczania papieża po Soborze Watykańskim II

Ta rozprawa doktorska została poświęcona tematyce proekologicznej, w jaki sposób papież doby posoborowej w misji zbawczej Kościoła ugruntowują teologicznie i umiejscawiają kwestię ochrony środowiska ludzkiego i naturalnego (ekologii) w kontekście wspólnoty parafialnej, która w strukturze hierarchicznej realizuje posłannictwo Kościoła, nadane przez Pana Jezusa Chrystusa: nauczać, uświęcać i przewodniczyć w drodze do zbawienia.

W rozprawie autor starał się ukazać liczne wypowiedzi i nauczanie papieża na temat ekologii, którymi oni na stałe utwierdzili i zachęcili do rozwijania w teologii oddzielny dział kreatologii i teologii pastoralnej w formie ekoteologii (sodzologii). Jako pełnoprawna dyscyplina teologiczna i duszpasterska ekoteologia dąży do przedstawienia integralnej wizji relacji człowieka do stworzenia, wyjścia z obecnego złożonego i głębokiego kryzysu ekologicznego, dzięki biblijnemu, społecznemu, naukowemu, kulturowemu rozeznaniu oraz doceniając doświadczenia i mądrość ludów autochtonicznych (ten aspekt akcentuje szczególnie papież Franciszek).

Główną ideą ekologii (również w wizji teologiczno-pastoralnej) jest uwzględnienie relacyjności wszystkich bytów (szczególnie żywych i osobowych). Kościół parafialny jest miejscem, gdzie jest głoszona prawda o Bogu Trójjedynym, buduje się i pogłębia się komunია z Nim, która jest zasadnicza w budowaniu komunii między wiernymi, w społeczeństwie i w stosunku do stworzenia. W taki sposób parafia jest postrzegana jako „dom”, i „rodzina”, „sieć życia”, która odsyła do szerszych kontekstów egzystencji i życia człowieka, w tym również do kontekstu środowiska naturalnego, nazywanego przez papieża Franciszka wspólnym domem rodziny ludzkiej i innych istot.

Wychodząc z omówienia współczesnych problemów ekologicznych i związanych z nimi problemów społecznych (niszczenie środowiska naturalnego i ludzkiego, gospodarki rabunkowej, wykorzystywania, niesprawiedliwości, kryzysu migracyjnego, głodu, zagrożeń wobec życia i zdrowia człowieka itd.) szuka się zrozumienia i odpowiedzi w Objawieniu Bożym: jakie są zasady i sens stworzenia świata i człowieka, jakie jest powołanie człowieka w stworzeniu, społeczności ludzkiej i w Kościele, jakie są przyczyny utraty pierwotnej harmonii w stworzeniu, jak upadek i grzech indywidualny oraz społeczny niszczy stworzenie, jakie są rozwiązania zbawienne w Chrystusie przez ustanowienie i działanie Jego Kościoła. W optyce teologiczno-moralnej Kościoła główną przyczyną

kryzysu ekologicznego jest niewystarczająca świadomość i nieodpowiedni stan duchowy człowieka, który automatycznie narzuca się na świat zewnętrzny negatywnymi skutkami.

Zajmowanie się rozwiązaniami technicznymi problemów środowiska naturalnego nie leży w kompetencji i w celach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, a odpowiedzią i sposobem Kościoła na problemy ekologiczne jest prowadzona przez niego ewangelizacja poszczególnych ludzi i społeczeństw, rozwiązania teologiczno-duszpasterskie, krzewienie odpowiedniej duchowości, zasad moralnych, działalność wychowawcza, również uczestniczenie w społecznym dialogu i współpracy z poszczególnymi ludźmi, instytucjami państwowymi oraz organizacjami proekologicznymi pozarządowymi.

Terytorium parafii jest najbliższym miejscem życia, korzystania z dóbr ziemskich, również i miejscem odpowiedzialności za stan tego terytorium (zamieszkałą społeczność i środowisko przyrody). W tym miejscu parafianie doświadczają troski Stworzyciela, mają możliwość otrzymania Jego darów, otworzyć się na działanie Jego łaski, miejscem powołania w sposób bardzo bezpośredni i konkretny do współpracy z Bogiem w odnowieniu i zbawieniu swojego istnienia, również w ochronie i rozwijaniu środowiska ludzkiego i naturalnego w duchu i powołaniu proroczym, kapłańskim i królewskim Chrystusa. Realizacja proroczego zadania jest realizowana dzięki głoszeniu Ewangelii i świadectwu, w szerokim polu wychowania religijnego, przez kerygmat, katechezę, homilię, ryt, konsultowanie, uczynki miłosierdzia, solidarności i troski o człowieka i inne stworzenia Boże. Inspirowane przez Chrystusa kapłaństwo wzywa wszystkich chrześcijan na wzór Chrystusa Kapłana samego siebie, swoje życie, wszystko co posiada czynić ofiarą dla chwały Bożej i z miłości do innych ludzi, uczestniczyć w paradoksie życia, który polega na dzieleniu się życiem i oddaniu go szczególnie Panu Bogu. Kapłańską naturę Kościoła wyraża szczególnie Eucharystia, która uczy wiernych miłości, służby i jedności wobec ludzi i wszystkich stworzeń, przynagla do różnych dzieł pomocy, wyraża dziękczynienie i uwielbienie za dzieło stworzenia, odkupienia i uświęcenia. Partycypowanie w królewskiej godności i władzy Chrystusa obliguje chrześcijanina do odpowiedzialnego panowania nad stworzeniem z ramienia Stwórcy, dlatego powinien pielęgnować swoją królewskość w świadomości powiązań, jakie istnieją między nim a drugim człowiekiem oraz ze stworzeniem. Królewskie panowanie Chrystusa przejawia się przez wyzwolenie z władzy grzechu i zła również stworzenia, w zaniechaniu wszystkiego, co przysparza cierpienia stworzeniu, szczególnie człowiekowi. Bezinteresowna służba Bogu i bliźniemu skłania do różnych form angażowania się wolontariatu, który rozwija prospołeczną, altruistyczną i proekologiczną postawę w kluczu pochodzenia, jedności, solidarności i wspólnej przyszłości.

Kościół wzywa wszystkich swoich wiernych do pozytywnego ustosunkowania się do spraw ochrony stworzenia oraz do organizowania właściwej formacji proekologicznej. Papieże widzą

religijnie, moralnie i ekologicznie nawróconą rodzinę i parafię (będącą duchową rodziną rodzin) jako podstawowy ośrodek ochrony życia ludzkiego i przyrodniczego.

W tej rozprawie starano się kierować się metoda dedukcyjną pracy teoretycznej, opartej na dokumentach, w celu opracowania wskazań dla wzbogacenia teoretycznego i praktycznego wymiaru ekoduszpasterstwa. Nauczanie papieży doby posoborowej stanowiło ramę czasową i merytoryczną, przy paralelnym korzystaniu z innych źródeł interpretacyjnych.

Praca składa się z czterech rozdziałów, podejmujących kolejno różne aspekty duszpasterstwa ekologicznego. Pierwszy rozdział rozważa o ekologicznych znakach czasu, uwzględniając współczesne problemy ekologiczne i związane z tym problemy społeczne. W rozdziale drugim podejmowane są kwestie podstaw ekoteologii: uwzględnia on tematy stworzenia świata i człowieka, powołania człowieka i Kościoła, utraty pierwotnej harmonii w stworzeniu przez upadek i grzech indywidualny oraz społeczny, dążenia do zbawienia w Chrystusie przez jego Kościół. W rozdziale trzecim omawiane są kwestie misji zbawczej w parafialnym duszpasterstwie proekologicznym w świetle funkcji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej. W rozdziale czwartym omawiane są tematy działalności proekologicznych wewnątrz i na zewnątrz parafii w budowaniu świadomości ekologicznej, w uczestniczeniu w doraźnych akcjach, we współpracy parafii ze społeczeństwem lokalnym, krajowym, różnymi organizacjami proekologicznymi.

Tą rozprawą doktorską autor chciał wzbogacić literaturę teologiczno-ekologiczną w swoim kraju, na Litwie, mając za cel aktywowanie refleksji i działania ekologicznego w duszpasterstwie przez poznanie dorobku teoretycznego i praktycznego szczególnie sąsiadującej z Litwą Polski, z której bibliotek, literatury przedmiotowej i autorów czerpał materiały i idee.

ECOLOGY IN THE PARISH PASTORAL CARE.

Pastoral study in the light of the teaching of popes after the Second Vatican Council

This doctoral dissertation was devoted to the pro-ecological issues of how the post-conciliar popes in the Church's salvific mission ground theologically and place the issue of protecting the human and natural environment (ecology) in the context of the parish community, which in a hierarchical structure carries out the mission of the Church, given by the Lord Jesus Christ: teach, sanctify, and guide the way to salvation.

In the dissertation, the author tried to present numerous statements and teachings of the popes on ecology, which they permanently confirmed and encouraged to develop in theology a separate

section of creatology and pastoral theology in the form of eco-theology (sodzology). As a fully-fledged theological and pastoral discipline, eco-theology seeks to present an integral vision of human relations to creation, overcome the present complex and deep ecological crisis, thanks to biblical, social, scientific, cultural discernment and appreciating the experience and wisdom of indigenous peoples (Pope Francis emphasizes this aspect especially).

The main idea of ecology (also in the theological and pastoral vision) is to consider the relational nature of all beings (especially living and personal). The parish church is the place where the truth about the Triune God is proclaimed, the communion with Him is built up and deepened, which is essential in building communion among the faithful, in society and in relation to creation. In this way, the parish is perceived as a "home" and "family", "web of life", which refers to the broader contexts of human existence and life, including the context of the natural environment, called by Pope Francis the common home of the human family and other beings.

Starting from the discussion of contemporary ecological problems and related social problems (destruction of the natural and human environment, economic exploitation, exploitation, injustice, migration crisis, hunger, threats to human life and health, etc.), understanding and answers are sought in God's Revelation: what are the principles and sense of the creation of the world and man, what is the vocation of man in creation, human society and the Church, what are the reasons for the loss of original harmony in creation, how individual and social fall and sin destroy creation, what are the salvific solutions in Christ through establishment and action of His Church. In the theological and moral optics of the Church, the main cause of the ecological crisis is insufficient awareness and an inadequate spiritual state of man, which automatically imposes itself on the outside world with negative effects.

Dealing with technical solutions to environmental problems is not within the competence and goals of the Church's Magisterium, but the Church's response and way of dealing with ecological problems is evangelization of individual people and societies, theological and pastoral solutions, the promotion of an appropriate spirituality, moral principles, and educational activity, also participating in social dialogue and cooperation with individual people, state institutions and pro-ecological non-governmental organizations.

The territory of the parish is the closest place to live, enjoy the earthly goods, and also the place of responsibility for the condition of this territory (inhabited community and natural environment). At this point, parishioners experience the Creator's care, can receive His gifts, open to the action of His grace, a place of vocation in a very direct and concrete way, to cooperate with God in the renewal and salvation of their existence, also in the protection and development of the human and natural environment in the Christ's prophetic, priestly, and royal calling and spirit. The

implementation of the prophetic task is carried out thanks to the proclamation of the Gospel and testimony, in the wide field of religious education, through the kerygma, catechesis, homily, rite, consultation, works of mercy, solidarity and care for man and other creatures of God. The priesthood, inspired by Christ, calls all Christians, following the example of Christ the Priest, to make a sacrifice of themselves, their life and all that they have for the glory of God and for the sake of love towards other people, to participate in the paradox of life, which consists of sharing of own life and giving it especially to God. The priestly nature of the Church is expressed particularly by the Eucharist, that teaches the faithful to love, serve and to be unifying towards people and all creatures, urges them to various works of help, expresses thanksgiving and praise for the work of creation, redemption, and sanctification. Participation in the royal dignity and power of Christ obliges a Christian to reign responsibly over creation on behalf of the Creator, therefore he should cultivate his kingship in the awareness of the connections that exist between him and another human being, and with creation. Royal reign of Christ is manifested through the liberation of the creature from the power of sin and evil, in the abandonment of everything that causes suffering to God's creature, especially to mankind. Unselfish service to God and neighbour encourages various forms of volunteering, that develops a pro-social, altruistic, and pro-ecological attitude in the origin, unity, solidarity, and a common future.

The Church calls all her faithful to respond positively to the protection of creation and to organize a proper pro-ecological formation. Popes see a religiously, morally, and ecologically converted family and parish (being the spiritual family of families) as the primary centre for the protection of human and natural life.

In this dissertation, an attempt was made to follow the deductive method of theoretical work, based on documents, to develop guidelines for enriching the theoretical and practical dimension of ecological pastoral care. The teaching of the post-conciliar popes constituted a time and substantive frame, with the simultaneous use of other sources of interpretation.

The work consists of four chapters, dealing successively with various aspects of the ecological pastoral ministry. The first chapter deals with ecological signs of times, considering contemporary ecological problems and related social problems. The second chapter deals with the issues of the foundations of eco-theology: it considers the topics of the creation of the world and man, the vocation of man and the Church, the loss of original harmony in creation through individual and social fall and sin, and the pursuit of salvation in Christ by His Church. The third chapter discusses the issues of the salvatory mission in the parish pro-ecological pastoral care in the light of the prophetic, priestly, and royal functions. The fourth chapter discusses the topics of pro-ecological activities inside and outside the parish to build environmental awareness, in participating in immediate actions, in cooperation of the parish with the local and national societies, and various pro-ecological organizations.

With this doctoral dissertation, the author intended to enrich the eco-theological literature in his country, Lithuania, with the goal of activating reflection and ecological activities in pastoral care by learning about the theoretical and practical achievements of Lithuanian's neighbour Poland, from whose libraries, literature and authors he drew materials and ideas.